

Az Ószövetség világa

Kötelező tantárgy, 1 félév

A kurzus leírása

A tantárgy célja, hogy betekintést adjon az ószövetségi Izrael mindennapi életébe. Az ország természeti adottságai mellett a régészeti és szövegelemlek alapján kitérünk a társadalom változásaira, a korabeli szokásjogra, a család felépítésére, a családtagok szerepére, a háztartások működésére, a mezőgazdaságra, a kereskedelemre, az iparra, az építészetre, a városi és vidéki életmód különbségeire, az öltözködési – és viseletbeli szokásokra, a korabeli haditechnikára, a vallási emlékhelyekre, az ünnepekre és a rituálékra.

A félév tematikája

- 1.) Az ókori Izrael földrajzi adottságai (természetföldrajz, ásványkincsek, növény és állatvilág, úthálózat), kronológia, népesség
- 2.) Mindennapi élet az izraelita korban (ház, család, szerepek a családban, étkezés, viselet)
- 3.) Mindennapi élet az izraelit korban: városok, és városi építmények
- 4.) Kereskedelem, értékmérők és pénzek az óizraeli időkben. Társadalom, és jogszokások.
- 5.) Háborúk, ünnepek (fegyverek, fegyvernemek, zsidó naptár, ünnepek)
- 6.) Ünnepek, zsidó naptár, áldozati rendszer, papok és leviták
- 7.) Hivatalos kultusz (szentély) és népi vallásosság
- 8.) Vallási ünnepek (heti nyugalomnap és éves ünnepkör)

Követelmény

Kollokvium (írásbeli)

A számonkérés anyaga: **a kötelező irodalom és térképismeret (a tanult földrajzi helyek ismerete)**. A képzési követelményt az a hallgató teljesíti, aki a számonkérés anyagát minimum 60 %-os szinten elsajátította.

Kötelező és ajánlott irodalom

Kötelező irodalom

Az Ószövetség világa jegyzet (internetről letölthető szöveges és képes anyag)

Mózes III. könyve (Sola Scriptura Főiskola, jegyzet)

Ajánlott irodalom

- 1.) *Ételek a Biblia korában* (fordította: Dezső Tamás), Pápai Református Teológiai Akadémia, 2005 (Eredeti mű: Miriam Feinberg Vamosh: Food at the Time of the Bible, from Adam's Apple to the Last Supper, Palphot Ltd., Herzlia, Israel 2004.)
- 2.) Hahn István: *Zsidó ünnepek és népszokások Makkabi*, Budapest, 2003.
- 3.) Haskew, Michael E.-Dougherty, Martin J.: *Bibliai csaták*, Ventus Libro Kiadó, Budapest, 2010.
- 4.) Kereszty: Zoltán: *Nézzétek a mező liliomait: Bibliai növények a hit és a tudomány fényében*. MTA Öko-és Botanikai Kutatóintézet, 1998.
- 5.) Kessler, Rainer: *Az ókori Izrael társadalma*, Kálvin Kiadó, Budapest, 2011.
- 6.) *Kézikönyv a Bibliához* (The Lion Handbook to the Bible), Lilliput Könyvkiadó, Budapest, 1986.
- 7.) Kőszeghy Miklós: *Földalatti Izrael*, L'Harmattan Kiadó, Budapest, 2014.
- 8.) Pfister, Herta: *Ószövetségi asszonyok*, Pont Kiadó, Budapest, 2001.
- 9.) Rebic, Adalbert: *Bibliai régiségek*, Katolikus Teológiai Kézikönyvek 25, Agapé, Szeged, 2000.
- 10.) Szombathy Gyula: *Állatok a Bibliában*, Kálvin Kiadó Budapest, 2012.
- 11.) Takács Béla : *Mesterségek és foglalkozások a Bibliában*, Kálvin Kiadó, Budapest, 1993.
- 12.) Aharoni, Yohanan-Avi-Yonah, Michael: *Bibliai Atlasz 210 oldal térképekkel és magyarázatokkal*, Szent Pál Akadémia, Budapest, 1999.

Ajánlott angol nyelvű, összefoglaló irodalom:

- 1.) Aharoni, Yohanan: *The Land of the Bible: A Historical Geography*, Revised and Enlarged edition, The Westminster Press, Philadelphia, 1979.
- 2.) Borowski, Oded: *Daily Life in Biblical Times*, Society of Biblical Literature, Atlanta GA, 2003.
- 3.) *Civilizations of the Ancient Near East* (editor in chief J.M. Sasson), Scribner, New York, 1995. (vonatkozó részek)
- 4.) Ebeling, Jennie R.: *Women's Lives in Biblical Times*, T&T Clark International, London, 2010.
- 5.) Hillel, Daniel: *The Natural History of the Bible*, Columbia University Press, 2006.
- 6.) King, Ph.J.-Stager, L.E. : *Life in Biblical Israel*, Westminster John Knox Press, Louisville-London, 2001.(Library of Ancient Israel)
- 7.) *The Ancient Near East Vol. I. - An Anthology of Texts and Pictures*, edited by James B. Pritchard, Princeton University Press, 1958.

8.) Zohary, Michael: *Plants of the Bible*, Cambridge University Press, 1982.

Vizsgára való felkészülést segítő anyag:

Természetföldrajz (lásd még a térképeket!)

A 6 fő földrajzi sáv ismerete, elemzése és térképen való elhelyezése; a földrajzi sávok kapcsán említett városok térképen való elhelyezése, jellegzetes növények és állatok; legfontosabb ásványkincsek; miért volt kedvező Izrael geopolitikai helyzete; a két legfontosabb kereskedelmi útvonal ismerete, térképen való elhelyezése;

Tanult népességadatokat, falu - és városlakók aránya; hol voltak a legnagyobb népsűrűségű területek, etnikumok térképen való elhelyezése

Életmód:

négyszemélyes háztípus ismerete; az óizraeli család felépítése, munkamegosztás, férfi-női-gyermek szerepek a családon belül; táplálkozási szokások; viselet; főbb mezőgazdasági termények,

Társadalom és jogszokások:

levirátusi házasság; az elsőszülöttségi jog *ius talionis* elve; vérbosszú és menedékvárosok; az izraeli társadalom rétegződése; prozeliták;

Városok és városi építmények:

hol jöttek létre izraelita városok; az izraelita városok csoportjai; Salamon kaputorony és fal építkezése 3 királyi városban (I. Kir. 9:15); az izraelita városok jellegzetes építményei (konkrét példákkal); mi volt Ezékiás alagútja?; mik voltak a ciszternák és milyen célt szolgáltak?

Kereskedelem, értékmérők és pénzek:

mi számított értékmérőnek a pátriárkális korban; milyen tényezők vezettek a vert pénz megjelenéséhez?; hol és mikor jelent meg először az első nemesfém veret; mely pénzrendszert vették át az izraeliták; mit jelent a héber sékel kifejezés; kb. mennyi volt a könnyű és a nehéz sékel súlya; mit jelent az értékpénz fogalma; mi volt a dareikos; mely pénzeket használták Izraelben az ie. 6.-4. században; mit jelent a szendvicspénz; az első vert pénzek képről való felismerése; a nagy szárazföldi kereskedelmi útvonalak ismerete; a tengeri kereskedelem kialakulása Salamon idején (Esiongáber, Ofír);

Hadtörténet:

kik voltak Izrael ellenségei a királyság korában? (térképen is el kell tudni helyezni); hadkötelezettség Izraelben; védőfegyverek; támadófegyverek csoportosítása; melyek voltak a rövid -, és közép hatótávolságú, valamint a távolsági fegyverek?; az asszír hadsereg új fegyvernemei; a korabeli fegyverek és harci eszközök képről való felismerése.

Izrael ünnepei és vallásossága

az óizraeli ünnepek típusai, a zsidó naptár, az áldozati rendszer ősiségére (izraelita kort megelőző jelenlétére) utaló igehelyek; az ószövetségi szent sátor helye, szerkezete, használatának ideje; az óizraeli áldozati rendszer különlegessége (önkéntesség, Isten hoz áldozatot az emberért, a lelkület fontossága); az áldozati rendszer és a szentély előkép jellege (igehely: Kol.2: 16-17 helyes értelmezése), a szentély helye, szerkezete, berendezési tárgyai, ezen jelképek értelme, a szentély lerombolásának és újjáépítésének dátumai; központi vallásosság és népi vallásosság különbsége és periódusai; mik voltak a magas helyek, példát is tudni kell rá (Dán); lévíták szolgálata; papok szolgálata; főpap szolgálata; a papi és főpapi szolgálat közti különbség; a főpap ruházata és annak tanulságai; mindennapi áldozat (támid); emlékeztető és viszontáldozatok (égőáldozat, ételáldozat, hálaáldozat); bűnrendező áldozatok; heti ünnepnap (igehely is); újholdak; évi ünnepkör (a táblázat alapján): tavaszi és őszi ünnepek (igehelyekkel), ezek beteljesedései (igehelyekkel), a 3 zarándokünnep; a páskaünnep és az engesztelési nap **részletes ismerete**; elengedés éve; a bűnrendezés menete (a táblázat alapján)

További kérdés, vagy információ: nagy.viktoria@sola.hu